

REF.EX.
2005:58

Särskild arkeologisk utredning etapp 2

Äldre bebyggelse vid Fagerslätts gård

Inför planerad markexploatering inom Stensholm 1:425

Hakarps socken i Jönköpings kommun

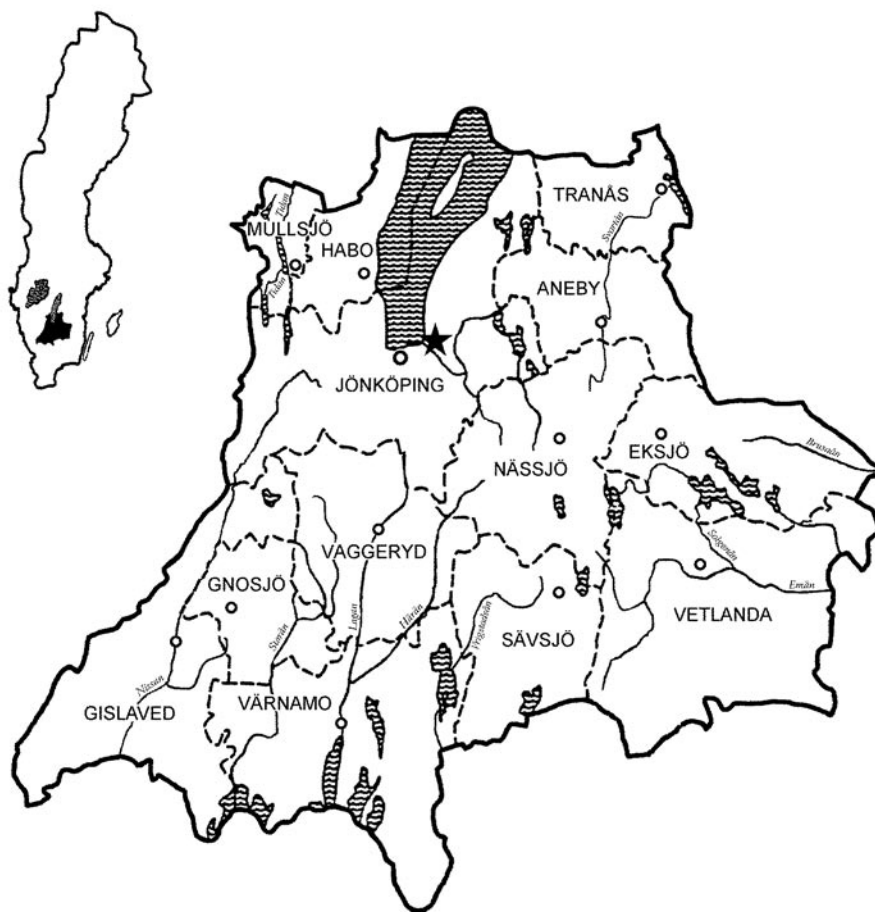
Jönköpings län

Särskild arkeologisk utredning, etapp 2

Äldre bebyggelse vid Fagerslätts gård

– Inför planerad markexploatering inom Stensholm 1:425

*Hakarps socken i Jönköpings kommun
Jönköpings län*

Rapport och foto: Jenny Ameziane
 Digital bearbetning: Jenny Ameziane och Ingvar Rödger
 Grafisk design: Anna Stålhammar
 Tryckning och distribution: Marita Tidblom
 Framsida mittenbild: Utsikt mot platån vid Fagersläatts gård. Foto från sydost.
 Baksida: Maskinavbaning

Jönköpings läns museum, Box 2133, 550 02 Jönköping
 Tel: 036-30 18 00
 E-post: info@jkpglm.se
www.jkpglm.se

Utdrag ur tryckta och ajourhållna ekonomiska kartor är återgivna enligt tillstånd: Ur allmänt kartmaterial från Lantmäteriet. Medgivande 94.0133

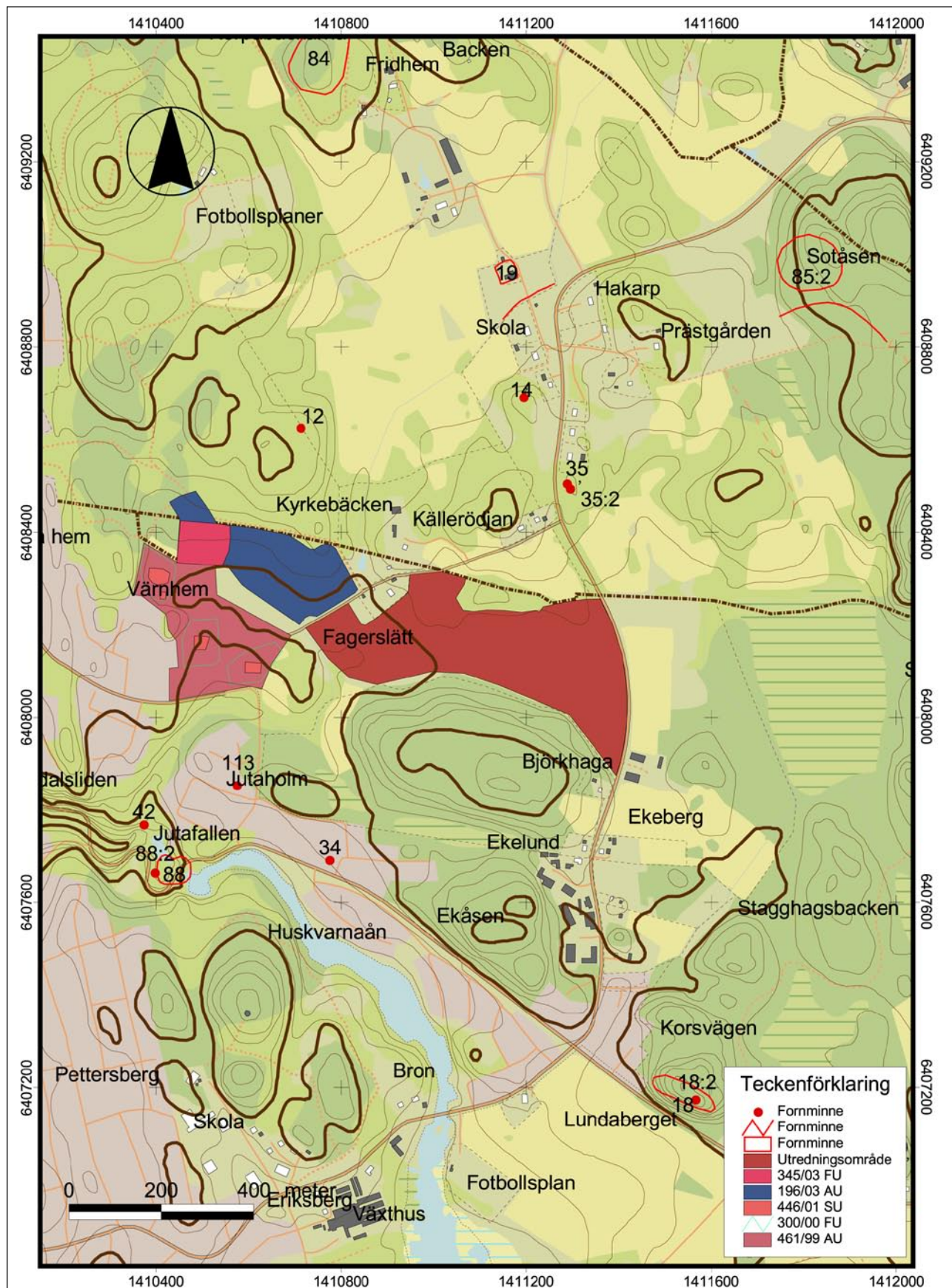
© JÖNKÖPINGS LÄNS MUSEUM 2005

Innehåll

Inledning.....	5
Målsättning och metod	5
Topografi.....	5
Fornlämnings- och kulturmiljö	6
Tidigare undersökningar.....	6
Resultat.....	6
Sammanfattning.....	7
Åtgärdsförslag.....	7
Administrativa uppgifter.....	8
Referenser.....	9
Tryckta källor.....	9
Arkiv.....	9
Figurförteckning.....	10

Bilagor

- Bilaga 1. Schaktplan
- Bilaga 2. Förundersökningsobjekt

FIGUR 1. Utdrag ur digitala fastighetskartan.

Inledning

I november 2005 genomförde Jönköpings läns museum en arkeologisk utredning inom fastighet Stensholm 1:425 i Hakarps socken. Utredningen föranleddes av planerad markexploatering inom ytan i form av villabebyggelse. Det aktuella området omfattade 142 000 m². Inom en del av ytan ligger en äldre soptipp, som kommer att genomgå en geoteknisk undersökning. På kommunens begäran uppmanades Jönköpings läns museum att avvakta med utredning av den yta som täcktes av soptippen tills markprover tagits i denna del av området. Där drogs alltså inga sökschakt. Utredningen beställdes av Jönköpings kommuns tekniska kontor genom Malin Svenningsson. Fält- och rapportansvarig var Jenny Ameziane, extra antikvarie vid Jönköpings läns museum.

Målsättning och metod

Utredningens målsättning var att fastställa förekomst av fasta forn- och kulturlämningar och att finna spår av äldre tiders markanvändning inom det aktuella området. Med hjälp av grävmaskin drogs ett antal schakt inom ytan på strategiskt intressanta platser (figur 5). Genom tidigare besiktning av området hade flera delområden pekats ut som lämpliga ur boplatssynpunkt.

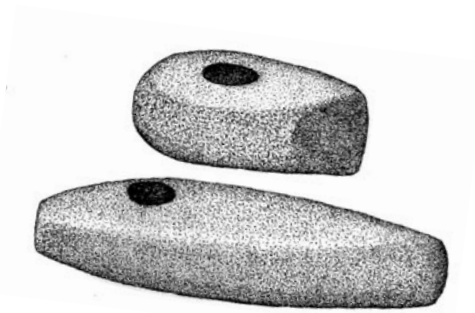
Människan har under alla tider anpassat sina aktiviteter efter topografiska, geologiska och klimatologiska förutsättningar. Ett stort antal studier har visat att många av de områden som nutidsmänniskan har valt att ta i anspråk även nyttjades under framför allt äldre järnålder. Av denna anledning förlades schakten huvudsakligen till högre partier. Schakt och anläggningar mättes in med nätverks-RTK.

Topografi

Exploateringsområdet är beläget på mellan 225 och 230 meters höjd över havet inom ett område som fram tills nyligen huvudsakligen nyttjats som åkermark.

Vegetationen närmast utredningsområdet består huvudsakligen av lövskog, främst björk samt tall och i mindre utsträckning gran. Naturförhållandena präglas av ett kuperat landskap med åkermark och skogsbevuxna partier. Ca 100 meter väster om utredningsområdets norra del rinner Kyrkebäcken, som har sitt utlopp i Huskvarnaån en halv kilometer söderut. Vattenleden har utgjort en viktig länk mellan Småländska höglandet och Vättern och har förmodligen varit en betydande faktor för förhistorisk bosättning och försörjning.

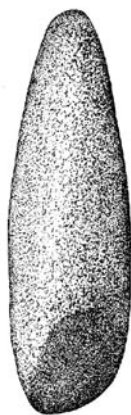
RAÄ-nr	Typ
12	röjningsröse
14	stensättning
17	gravfält med 20 högar och 55 stensättningar
18	berg med namn och tradition samt lösfynd av enkel skafthålsyxa
19	plats för medeltida träkyrka samt medeltida inventarier och äldre gravvårdar
34	fyndplats för fragmentarisk trindyxa och enkel skafthålsyxa
35	stensättning och stensättningsliknande lämning
42	fördämningslämning/kvarn
85	äldre väg samt höjd med namn Sotåsen
88	fall med namn och tradition, jättegrytor samt grundläggning med murrester
113	fyndplats för spetsnackig stenxya

FIGUR 2. Enkla skaftålsyxor (ur Burenhult 1999).

FIGUR 3. Spetsnackig yxa (ur Burenhult 1999).

FIGUR 4. Trindyxa (ur Burenhult 1999).

Fornlämnings- och kulturmiljö

Inga fornlämningar har tidigare påträffats inom utredningsområdet, men i närområdet finns ett flertal registrerade lämningar. För att förstå hur landskapet utnyttjats under förhistorisk tid är det viktigt att ta hänsyn till den samlade fornlämningsbilden i relation till de topografiska förutsättningarna. Närheten till Huskvarnaån och högt belägna platåer har präglat utnyttjandet av det omgivande landskapet. Lämningarna utgörs av allt från en äldre kvarn till lösfynd av stenyxor från stenålder och äldsta bronsålder (figur 2-4), gravmiljöer från äldre och yngre järnålder samt fossila odlingsspår.

Tidigare undersökningar

Flera områden intill det aktuella utredningsområdet har tidigare undersökts arkeologiskt av Jönköpings läns museum med anledning av planerad husbyggnation (Nordman 1994, Hylén 2005). Huvuddelen av dessa utgjordes av boplatserelaterade lämningar i form av härdar, stolphål och nedgrävningar, men inga säkra huskonstruktioner har påträffats. Majoriteten av lämningarna kunde daterats till äldre järnålder, men enstaka anläggningar härrör från tidigmesolitikum och tidigneolitikum (Hylén 2005). Tidigare undersökningar och spridningen av fornlämningar visar således att mänskliga aktiviteter funnits på platsen under sammanlagt 6000 år.

Resultat

Vid utredningen drogs 69 sökschakt inom det aktuella området (bilaga 1). Totalt påträffades 23 anläggningar inom ytan, varav 9 nedgrävningar, 10 sotfläckar, 3 härdar och ett stenskott stolphål. En koncentration av anläggningar kunde spåras på en platå i landskapet alldeles invid gamla Fagersläotts gård inom den nordvästra delen av exploateringsområdet (bilaga 2).

Matjordsdjupet var mycket varierande inom utredningsområdet, från 0,2 till 0,9 meter. Det största matjordsdjupet fanns inom platån invid gamla Fagersläotts gård. Jordmänen inom området var också mycket skiftande och har styrt hur man nyttjat området under historisk tid. Invid Fagersläotts gård bestod underlaget huvudsakligen av morän, med smärre inslag av finsand och lerstråk. I sluttningen sydväst om gården bestod underlaget av lera och längre ned i backen var schakten utfyllda med grovt grus. I sydöst var marken utdikad och sank. På grund av de skiftande markförhållandena drogs inga fler schakt inom dessa delar.

Inom nordöstra delen av utredningsområdet har sandtäkt bedrivits med häst och vagn under 1930-talet. Sanden kördes enligt muntlig uppgift av en lokal jordbrukare (namnuppgift saknas) till Ebbes bruk vid Ådalsvägen i Huskvarna. Det förklarar underlagets skiftande djup och karaktär med vågliknande mönster.

Sammanfattning

Under tre fältdagar i november 2005 genomförde Jönköpings läns museum en särskild arkeologisk utredning etapp 2 med anledning av planerad husbyggnation. I samband med utredningen påträffades lämningar i form av härdar, sotfläckar, enstaka nedgrävningar samt ett stenskott stolphål.

Inom det utredda området framkom två områden med fornlämningar. Det ena området låg på en platå invid Fagersläatts gård som av placeringen i landskapet att döma har ett fint läge ur boplatssynpunkt. Inom ytan framkom ett tiotal anläggningar, framför allt härdar och sotfläckar. Enstaka betydligt mer urlakade sotfläckar framkom i östra delen av exploateringsområdet, men betydligt mer spritt.

Åtgärdsförslag

Jönköpings läns museum rekommenderar att en *förundersökning* görs i anslutning till de anläggningar som framkom på platån *invid Fagersläatts gård*. Syftet med detta är att närmare begränsa och karaktärisera fornlämningen samt sätta den i relation till de intilliggande ytorna med förhistoriska lämningar.

Den del av ytan som i dagsläget täcks av en soptipp bedöms inte vara intressant ur arkeologisk synvinkel eftersom ytan ligger låglänt och de intilliggande undersökta schakten bestod av fyllnadsmassor. Området har tidigare slätats ut och jämnats till med maskin. Om några lämningar funnits inom ytan har de med största sannolikhet redan störts. Utanför det planerade exploateringsområdet i söder ligger en större kulle. Boplatslämningar kan finnas i kullens slänt, men förutsatt att ingen exploatering sker där behövs inga vidare utredningar inom området.

Inför fortsatta exploateringar måste exploitören inkomma med en beställning till Länsstyrelsen som tar beslut om ytterligare åtgärder.

Administrativa uppgifter

Länsstyrelsens tillstånd:	431-11415-05
Jönköpings läns museums dnr:	249/05
Beställare:	Tekniska kontoret, Jönköpings kommun,
Fält- och rapportansvarig:	Jenny Ameziane
Fältpersonal:	Jenny Ameziane
Teknisk inmätning:	Jenny Ameziane, Ingvar Røjder
Underkonsult:	Göran Enthav, Enthavs schakt och entreprenad AB
Fältarbets tid:	2005-11-10–2005-11-16
Län:	Jönköpings län
Kommun:	Jönköpings kommun
Socken:	Hakarps socken
Fastighetsbeteckning:	Stensholm 1:425
Belägenhet:	Ekonomiska kartans blad 7E 2c
Koordinater:	x6408255, y1411360 (n-ö hörn), x6408232, y1410979 (FUobjekt s gräns).
Utredningsområde:	Ca 130 000 m ²
Fornlämningstyp:	Boplatslämningar
Tidsperiod:	Troligen äldre järnålder
Tidigare undersökningar:	196/03, 300/00, 461/99 (intil- liggande ytor), 594/99
Dokumentationsmaterialet förvaras i Jönköpings läns museums arkiv.	

Referenser

Tryckta källor

Burenhult, Göran. (red.) 1999. *Arkeologi i Norden 1*. Natur och kultur. Stockholm.

Hylén, Håkan. 2005. *I jakten på en boplats. Arkeologisk utredning och förundersökning inför planerad bostadsbebyggelse inom delar av fastigheterna Stensholm 1:425 och Hakarp 1:123*. Arkeologisk rapport 2003:54. Jönköpings läns museum. Jönköping.

Nordman, Ann-Marie. 1994. *Arkeologisk utredning inom Stensholm 1:425*. Arkeologisk rapport 1994:33. Jönköpings läns museum. Jönköping.

Arkiv

Jönköpings läns museums arkiv. Jönköping.

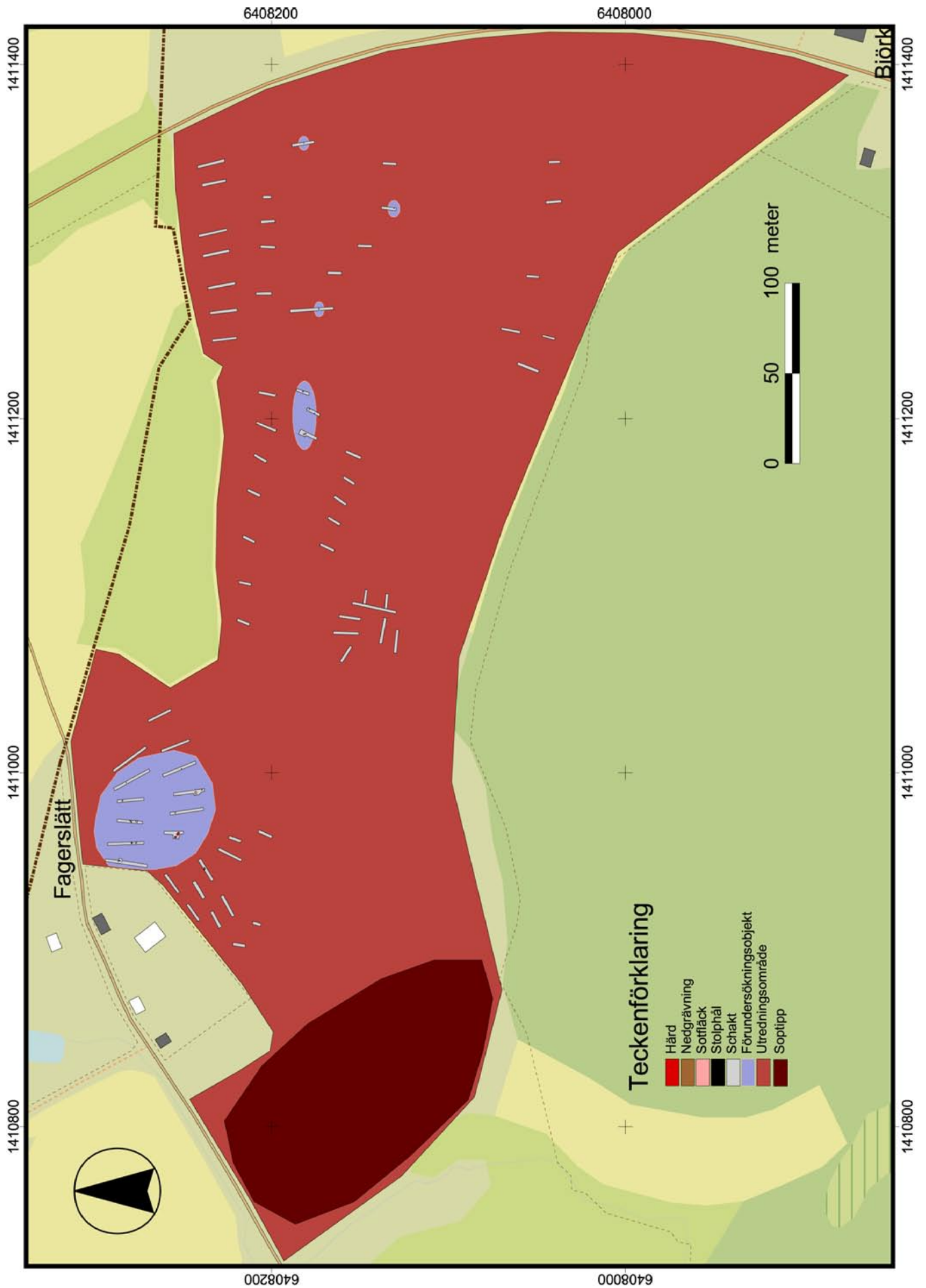
Figurförteckning

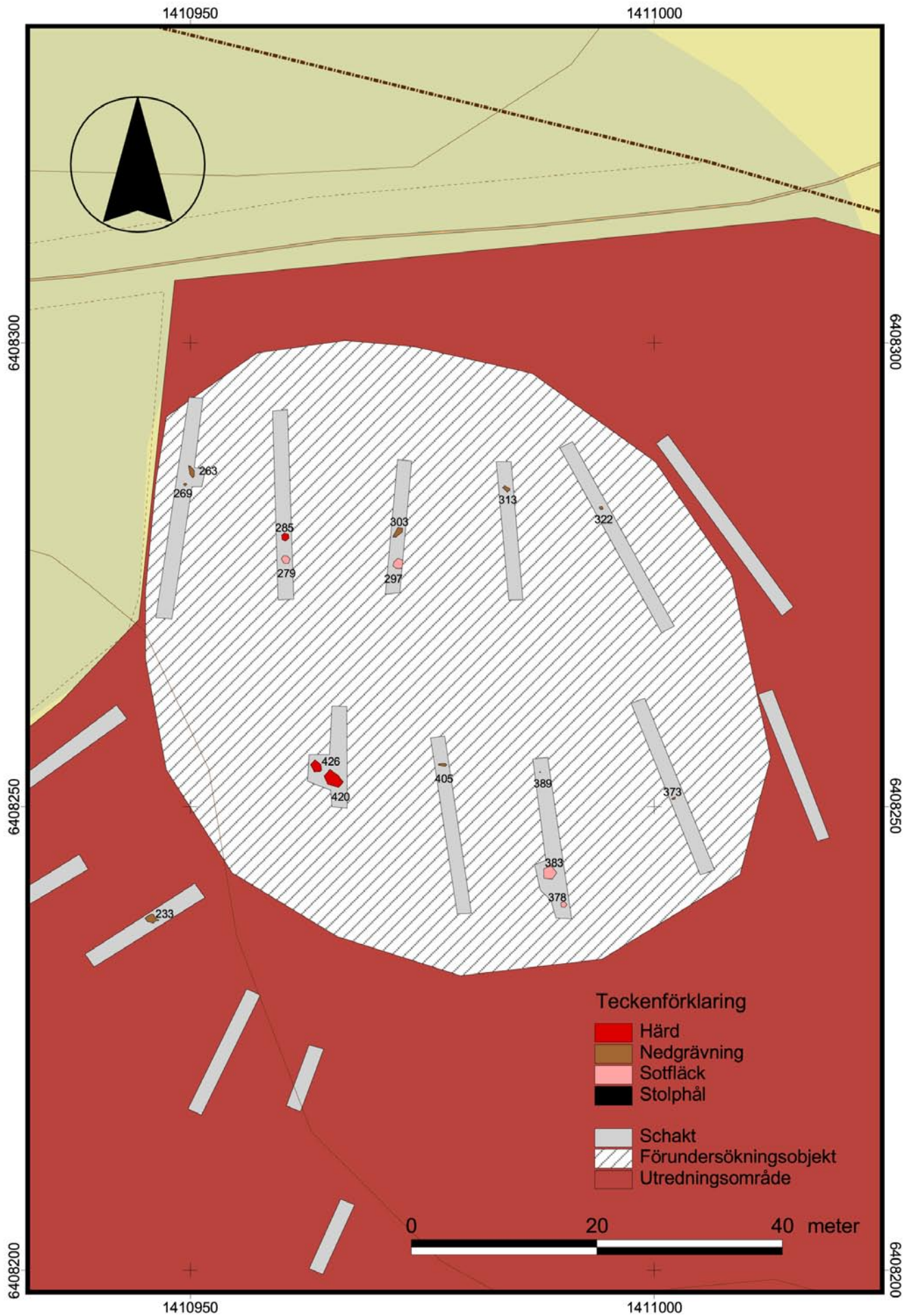
Figur 1. Digitala fastighetskartan.

Figur 2. Enkla skafthålsyxor.

Figur 3. Spetsnackig yxa.

Figur 4. Trindyxa.

Arkeologisk rapport 2005:58
JÖNKÖPINGS LÄNS MUSEUM